

На сьогоднішній день за межами педагогіки, наприклад у HR-менеджменті, розроблено та апробовано кілька методів контролю та оцінювання професійних та психологічних компетенцій, зокрема: спостереження за поведінкою у процесі діяльності, інтерв'ю по компетенціям та структуроване інтерв'ю, тести на основі системних задач та інші різновиди тестів, асесмент центр (Assessment Centre).

Практики та прихильники асесмент центр переконують, що саме цей метод є найадекватнішим щодо оцінювання рівня сформованості компетенцій, так як його основні процедури дають можливість оцінити — чи здатна особистість ефективно реалізовувати наявні у неї компетенції у професійно значущих ситуаціях. Тому що, як показує досвід, людина не завжди адекватно застосовує ті чи інші компетенції.

Важливими в контексті контролю та оцінювання є питання про рівні формування компетенцій. У європейських країнах для освіти визначеними є два рівні компетенцій. До першого рівня відносяться компетенції, що пов'язані зі здатністю логічно та послідовно презентувати знання, контекстуалізувати інформацію та інтерпретувати її, використовувати методи критичного аналізу, тобто реалізовувати основні когнітивні чи гностичні компетенції. Компетенції другого рівня пов'язані із застосуванням когнітивних компетенцій на практиці у безпосередній професійній діяльності. Що стосується другого рівня психологічних компетенцій, то це означає не просто знати ті чи інші феномени, теорії, концепції, але й реалізовувати ці знання у практичній діяльності та повсякденному житті. Цей аспект є найпроблематичнішим щодо оцінювання та контролю як професійних, так і психологічних компетенцій, однак зусилля витрачені на його розробку будуть не марними, оскільки поняття «компетентність» та «компетенції» мають суттєву пояснювальну силу.

*Корольов Д. К., канд. псих. наук, доцент
кафедри педагогіки та психології*

ЕМПІРИЧНА ПЕРЕВІРКА ТА ВІДБІР ЗАВДАНЬ ДЛЯ ТЕСТУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

Завдання, сконструйовані на первинному етапі розробки тесту досягнень, потребують оцінювання, яке є підставою для їх включення до підсумкової версії тесту. З цією метою мають бути визначені складність, надійність та валідність кожного завдання.

Першим етапом перевірки будь-якого завдання тесту досягнень є визначення його змістової валідності, яке здійснюється ще до пред'явлення завдання студентам. Змістова валідність є найважливішою вимогою, що висувається до завдань тесту, адже вони мають бути репрезентативною вибіркою з тих знань та вмінь, які оцінюються, тобто мають бути валідними за змістом.

Розробнику слід вирішити, що він хоче включити до тесту. Увага, яка приділяється проблемі, має відповідати її відносній важливості в даній сфері знань або практичної діяльності. Якщо вибірка питань буде нерепрезентативною, результати екзамєну не будуть достовірними.

Змістова валідність тесту досягнень забезпечується через експертну оцінку. Наприклад, завдання можуть складатися досвідченими спеціалістами у певній предметній сфері, а оцінюватись іншими спеціалістами, що мають ширший профіль. Експертна оцінка може мати і більш формалізований вигляд, коли кожен експерт отримує завдання у письмовому вигляді та незалежно оцінює кожне завдання на предмет його прийнятності.

Після перевірки змістової валідності завдання готові для апробації на студентах. Спочатку перевіряють розуміння формулювання завдань, пропонуючи їх відносно невеликій кількості студентів — кільком десяткам осіб. Результати обговорюють з досліджуваними, і ті завдання, правильні чи неправильні відповіді на які були обумовлені не рівнем засвоєння навчального матеріалу, а формулюванням завдання, вибраковуюються. З відібраних завдань формують першу версію тесту, що піддається психометричній перевірці. Після проведення тесту з контингентом та в умовах, аналогічних тим, у яких він має використовуватись, отримані дані піддаються статистичному аналізу. Останній вимагає великих вибірок, але на практиці кількість досліджуваних зазвичай обмежується числом студентів відповідної спеціальності певного курсу в даному навчальному закладі (такий підхід є адекватним, якщо тест створюється лише для одного навчального закладу).

На цьому етапі встановлюється складність, дискримінативність та критеріальна валідність розроблених завдань. Рівень складності завдання позначається як «р-величина» та визначається як відсоток студентів, що обрали вірну відповідь. У тесті мають бути представлені завдання різного рівня складності — від найлегших до найскладніших, — тоді він надає можливість добре диференціювати студентів з різним рівнем навчальних досягнень. Дискримінативність завдань тесту навчальних досягнень визначається аналогічно дискримінативності пунктів будь-якої іншої

психодіагностичної методики — як коефіцієнт кореляції завдання з загальним показником за тестом, що визначається без урахування внеску даного завдання (розглядається як індекс дискримінації та не має бути нижчим 0,20). Дискримінативність завдань тесту є показником їхньої надійності, адже свідчить про внутрішню узгодженість пунктів шкали. Застосування інших традиційних психометричних процедур перевірки надійності щодо тесту навчальних досягнень є дискусійним.

Критеріальна валідність визначається шляхом співставлення показників за окремими завданнями та за тестом у цілому із зовнішнім критерієм успішності навчання (на основі кореляційного аналізу).

*Котикова О. М., канд. пед. наук, доцент
кафедри педагогіки і психології*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ

Психолого-педагогічні аспекти контролю пов'язані з аналізом рівня сформованості навичок самоконтролю й самооцінки навчуваних, що є важливим показником якості навчальної діяльності. Формуванню навичок самоконтролю в значній мірі перешкоджають авторитарні методи проведення перевірок, коли провідна роль у контролі належить викладачеві, а підпорядкована і пасивна приділяється студентові. Альтернативою авторитарності служать ідеї співробітництва викладача й студентів, що базуються на допомозі навчуваним, в усвідомленні ними своїх задатків, схильностей і здібностей в умовах перетворення соціально значущих цілей навчання й виховання в особистісно значущі.

Під самоконтролем розуміються дії навчуваних, що проявляються в навичках здійснення контролю за результатами власної діяльності й корекції її в процесі виконання навчальних завдань. Результат процесу самоконтролю — самооцінка, що може бути і завищеною, і заниженою залежно від психологічних особливостей людини. Хоча рівень сформованості навичок самоконтролю педагоги відносять до показників повноцінності навчання, вони не завжди вміють їх відслідковувати й оцінювати. Труднощі тут полягають у тому, що ці навички розкриваються при аналізі механізму переходу контрольно-оцінних процесів, здійснюваних